

ШЫН

1952
ИЮЛЬ
1
ВТОРНИК
№ 127 (2557)
ӨРТӨЗ 20 КОП.

Якут Автономнуг Совет Социалисттик Республиканың үжөн чыл болганыга таварыштыр байырлыг телеграммалар (1 арын).
Бистин областа (1 арын).
ПАРТИЯҢИ АМЫДЫРАЛ:
А. Акара.—Партия райкомунун аппаратының ажилдакчылар-биле

ажылды экижидер. Д. Рылов.—Марксисчи-лениничи теорияны шингээди ап турар (2 арын).
БАСНЯ: И. Медээчи.—Шилен биле Торга (2 арын).
Совет Чазактын нотазы (2 арын).
ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИИ VII СЕССИЯЗЫ (3 арын).

М. ПЕТРИК.—Буруулуларны кырысалгаже (3 арын).
Айыл чок чоруктун Чөвүлелинде (4 арын).
М. Маады.—Кубок база катап чаалап алдынган (4 арын).
Кореяда болушкуннар (4 арын).

Бүдүрүлгө черлериниң продукцияларының шынарын бедидер дээш

Бистин улус ажил-агыйымыс чангыс аай күрүнө плайы-биле башкарып турар, ынчангаш план күсселдениң чутула сорулгаларының бирээзи бүдүргөн продукцияларның бедик шынары дээш демисел болур. Бистин совет экономикавыстың бүгү адырлары, бистин бүгү бүдүрүлгө черлеривис шуптузу бот-боттары тудуш харылзаалыг ажилдап, ажил-агыйының чангыс аай системаны тургузуп турар. Бүдүрүлгө бүрүзү планын кылыгыларын доктааткан номенклатура болгаш ассортиментилер аайы-биле өй-шаанда күсселдир, продукцияларны бедик шынары бүдүрүп үндүрери бистин хажыдып болбас ажил-агыйымыс хоойлуус болур.

ВКП(б)-нин XVII съездинге эш Сталин продукцияларның бедик шынарын чедип алыр дугайында сорулганы тодаргай айткан. «Бүдүрүп үндүрер бараннарның шынарын бедидери, багай шынарлыг продукцияларны бүдүрери соксадыры, куду шынарлыг продукцияларны бүдүрүп үндүрери болдурган эштерин, оларның ат-алдарын, арын-нүүрүн барымдаалавын бурууладыры, Совет эрге-чагырганын бедик шынарыг продукция дээш хоойлуусу база дур» деп чугаалан.

Бүгү улустун социалисттик чарыжыны кол сорулгаларының бирээзи болза, бүдүргөн продукцияларның бедик шынары дээш демисел болур. Бүгү чончун хүндүлелин алган сугаргыч стахановчулар Александр Чутких, Антонина Жандарова болгаш Ольга Агафонова оларның эгелекчи дуржулгалары-биле бедик шынарыг продукцияларны бүдүрериңиң чүс-чүс тускай бригадалары тургустунгулаан. Ол эгелекчи дуржулганы ажыглап тургаш, Уралдың Сталин аттыг автомобиль заводу ЗИС-5» деп автомашинаны бедик шынарыг, доктааткан гарантиялыг ууусазында ыракта үр ажилдаар сорулганы чедип алган.

Бистин областың чамдык муракчы бүдүрүлгелери продукцияның шынарын бедидер талазы-биле чамдык эки көргүзүлгени чедип алган. Кызылдың сапог мастерскаясы база өске-даа чамдык бүдүрүлгө черлери бо талазы-биле боттарының мурунуга тургустунган онаалгаларны күссеткен. Ол бүдүрүлгелериниң продукциялары мурункундан ыракта шынаржаан болгаш хереглекчилерин ортузунга дүрген сайгаргыч, оон-биле ол бүдүрүлгелериниң сан талазы-биле негелделерин быжыктырған.

Ындыг турбужа, бистин областың дыка хөй бүдүрүлгелери продукцияның шынарын бедидер сорулганы

дергиниң четпес күсседиң турар. Чижээлээрге, Кызылдың ыш заводу тудуг ыштарын кончуг багай белеткеп, манзаларны доктааткан хем-чээлинден ыракта кылын кылдыр дилип турар. Кызылдың тууйбу заводу тууйбуну куду шынарлыг белеткеп турар, оон бүдүргөн тууйбулары быжыг эвес, орукка сөөртүп чорда-ла дыка хөйү үрелип турар. Кызылдың алгы заводу алгыны болбаазырадып кылыр ажилды тергиниң четпес күсседиң турар. Ындыг четпестер районнарның үлетпүр комбинаттарында база бар.

Чадаананың, Барыны-Хемчиктин үлетпүр комбинаттарының бүдүргөн продукцияларны багай шынарыг болдурга хереглекчилер салып албайн турар, оон ужурундан ол комбинаттар саң талазы-биле бергедээшкиннерге таварыштыр турар.

Бистин областың чамдык бүдүрүлгелериниң куду шынарлыг продукцияларны берип турары болза, бистин ажил-агыйымыс удурукчулары-выстың, ында партия, комсомол болгаш профэвилел организацияларының продукцияның бедик шынары дээш ажилды организа-таваанындан болуп турар.

Ажылга ээ-харысалга чок, брак кылыр, чүвени карак ажыттап кылыр чоруктар-биле эптешип белбас ужурулг бис. Бистин бүдүрүлгелерде партия организациялары-выс болза, бүдүрүлгө черлеринге куду шынарлыг ийикпе ажилга брак тургузар кижилерге харысалга көргүзөр дугайында ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун Чарлымын сагыр талазы-биле боттук хемчеглерин доп-дораан алыр ужурулг.

Бүдүрүлгө чериниң продукцияларының шынарын бедидер херекке ында партия организациялары удурукчулар. Бүдүрүлгө черлеринде партия организациялары администрация чериниң ажилына партияны контролду тургузуп, бистин ажил-агыйымыс удурукчулары-выска ажил-херек кырынга боттук дуаламчыны көргүзөр хүлээлгели. Партия организацияларының чутула сорулгаларының бирээзи болза, бүдүрүлгө коллективтеринге шүгүмчүлелди болгаш бот-шүгүмчүлелди калбартыры, оон продукцияның шынарын бедидеринче угландыраы болур.

Продукцияның шынарын бедидери—күрүениң чутула ажил-херээ. Ам сорулга болза, 1952 чылдың улус ажил-агыйыны планы күсседиңиче бистин социалисттик бүдүрүлгелеривистин ажилдакчыларын мобилиза-таастаары, социалисттик экономика-ны чектелешкинине улук көдүрүлүшкүнү чедип алыры болур.

Якут АССР-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунга Якут АССР-ниң Министрлер Чөвүлелинге ВКП(б)-ниң Якут область комитетинге

ССР Эвилелиниң Министрлер Чөвүлели болгаш Бүгү-эвилелини Коммунисттик (большевиктер) партияның Төп Комитеди Якут Автономнуг Совет Социалисттик Республиканың ажилчынарынга, колхозчуларыга болгаш интеллигенцияныга оон тургустунганындан бээр үжөн чыл болганын таварыштыр байыр чедирип тур.

Октябрьның Социалисттик Улук революциясы болза, якут улусту феодалдыг-капиталисттик кичиден болгаш национал мөлчүгүлдөн кезээ-мөңгези-биле хостаан, политиктиг, экономикалыг хөгжүдө-ниң делгем оруунче кирген. Якут улус болза, совет эрге-чагырганың үезинде ССРЭ-ниң оон өске бүгү-ле улустары ышкыш база-ла чаа, социалисттик амьдыралдын хостуг болгаш долду эргелиг тургузукчулары апарган. Якут АССР-ниң ажилчы чоннары бо эрткен 30 чылдарың дургузунда коммунисттик партияның удурукчулары-выс чораш, орус улустун болгаш бистин чуртувустун өске-даа улустарының акы-дунмалышкы дуаламчыныга даянып алгаш, боттарының делгем-чаагай крайы-ның байлакшылын шингээдиңиче болгаш социалисттик чартыгызының талазы-биле ажилды калбар-ткан, улус ажил-агыйымыс хөгжүдериңге, улустун материалдыг чаагай амьдыралын болгаш культурун бедидеринге улук-улук чедишкенини чедип алган.

Совет Якутияда дыка хөй санныг үлетпүр бүдүрүлгө, алдын черлери болгаш электростанциялар тургустунган; аш-чөм, балык, ыш ажилы болгаш үлетпүрүң өске-даа адырлары сайзыралының талазы-биле чедишкенин чедип алдынган; тайгаларың болгаш тундраның-даа шаанда курук турган черлеринде чаа-чаа хоорайлар болгаш ажил-чынарының чурттап турары чаагай-чараш суурлары

ССР Эвилелиниң Министрлер Чөвүлели.

тургустунгулаан. Колхоз тургузуунга үндэснэлээш, республиканың социалисттик көдээ ажил-агыйымыс чайгылыш чокка сайзырап турар, тараа болгаш ногаа культураларын тарыыр шөлдериниң хемчээли калбарып турар, мал ажылы өзүп турар; өлкү ты-выжы чыл келген дудум-на көдүрүлүп турар. Якутияның бүгү делегейден хоорук край болуп турган үези шагда-ла эрткен: ам совет Якутияның агаар, суг болгаш чазактыг оруктары ону Совет Эвилели-ниң эң улук үлетпүр болгаш культура төптери-биле харылзаштырып турар.

Якут улустун национал хевирлиг, социалисттик утка-шынарлыг культуразы дүрген сайзырап, уран-чүүс болгаш литература чектелетип турар. Бир эвес шаанда, хааныг чазактың үезинде Якутияның бүгү-ле ажилчы чоннары шуптузу бижик-билег чок чораш болза, ам совет Якутия болза, чурттак-чы чоннуң шуптузуңуң бижиктиг болур чоруун чедип алган болуп турар. Республикада 2 дээди өөрөдилгө черлери, 20 ортумак тускай өөрөдилгө черлери болгаш чүс-чүс школалар бар, бүгү-ни-тиниң чеди чүд өөрөдилгезин боттандырып турар. театрлар, культура бажынары, клубтар, библиоте-калар, кинотеатрлар ажилдап турар, 40 ажыг солуннар болгаш журналдар якут дыл кырында үнүп турар.

Якут АССР-ниң ажилчы чоннары моон сон-гаар-даа республиканың экономиказының болгаш культуразының улам ынай көдүрүлүшкүнү дээш, Совет Социалисттик Республикаларның Эвилелиниң күчү-шыдалын быжыглаары дээш мога-шылга чок демисежир дээрзинге быжык-биле идегеп турарын ССР Эвилелиниң Министрлер Чөвүлели болгаш Бүгү-эвилелини Коммунисттик (большевиктер) партияның Төп Комитеди илередиң тур.

Бүгү-эвилелини Коммунисттик (большевиктер) Партиянының Төп Комитеди.

Якут Автономнуг Совет Социалисттик Республиканың Дээди Сөвединиң Президиумунга

Якут Автономнуг Совет Социалисттик Республиканың тургустунганындан бээр 30 чыл болганын таварыштыр Якутияның ажилчынарынга, колхозчуларыга болгаш интеллигенцияныга Совет Социалисттик Республикаларның Эвилелиниң Дээди Сөвединиң Президиуму изиг байыр чедирип тур.

Октябрьның Социалисттик Улук революциясының тийлээниң түнелинде Якутияның ажилчы чоннары национал мөлчүгүлдөн кезээ-мөңгези-биле хосталган болгаш совет эрге-чагырганың чылдарында коммунисттик партияның удурукчулары-выс болгаш орус улустун акы-дунмалышкы дуалам-чызының ачызы-биле боттарының күрүнелиг болур чоруун тургускаш, ажил-агый болгаш культура тургузуушкунунга, боттарының материалдыг чаагай чоруун бедидеринге улук чедишкенини чедип алган. Республикада чаа-чаа үлетпүрлер тургустунган. Колхоз тургузуунга, муракчы агро-номия эртемни ажыглаарына болгаш көдээ ажил-агый машиналарын ажыглаарына үндэснэлээш, тарылга шөлүн канчаар-даа аажок калбарган, көдээ ажил-агый культураларының дүжүттүү бедип турар болгаш ниятжиткен мал ажылы сайзырап, оон продуктулу өзүп турар.

Совет Социалисттик Республикаларның Эвилелиниң Дээди Сөвединиң Президиуму.

Якут улустун культуразын болгаш уран-чүүлүн сайзырадырының талазы-биле улук чедишкенин чедип алдынган. Республикада эге болгаш ортумак школаларың, техникумнарның калбак четкизи тургустунган, педагогика болгаш башкы институттары ажилдап турар, ССРЭ-ниң эртемнер Академиязының салбыры ажытылган. Төрөөн дылдың кырында солуннар, журналдар, чечен чогаалдар парла-тынып үнүп турар. Республикада национал интел-лигенцияны кадрлары өскен.

Совет Социалисттик Республикаларның Эвилели-ниң Дээди Сөвединиң Президиума ажил-агый бол-гаш культура тургузуушкунунга чаа-чаа чедиш-кенини чедип алырын Якут АССР-ниң ажилчы чоннарындан изин-биле күзеп турар болгаш Яку-тияның ажилчынары, колхозчулары болгаш интел-лигенциясы боттарының республиказының улам-на ынай чектелери дээш, Совет Эвилелиниң күчү-шыдалын быжыглаары дээш, бистин чуртувуска коммунизмин тийлелгези дээш моон сонгаар-даа идепкейлиг демисежир дээрзинге идегелин иле-редип тур.

Якут АССР-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунга Якут АССР-ниң Министрлер Чөвүлелинге ВКП(б)-ниң Якут область Комитетинге

Россияның Совет Федеративтик Социалисттик Республиказының Дээди Сөвединиң Президиуму болгаш Министрлер Чөвүлели—Якут Автономнуг Совет Социалисттик Республиканың үжөн чыл болган хүнүн таварыштыр Совет Якутияның ажилчы-нарынга, колхозчуларыга болгаш интеллигенция-зынга изиг байыр чедирип тур.

Якутияның ажилчы чоннары болза, большевик партияны, совет чазактын, эш Сталинның бодунун хун-бурду салып турар сагыш-салышкынының ачызында ажил-агый болгаш культура тургузууш-кунунга, ажилчы чоннарының материалдыг чаагай амьдыралын бедидеринге улук-улук чедишкенин чедип алган. Шаандакы хааныг Россияны чы-дып калган, хожудангай кыдыгы турган Якут болза, совет эрге-чагырганың чылдарында сайзы-рангай үлетпүрүлг болгаш улуу-биле механизаста-тылган көдээ ажил-агыйлыг республика болуп сай-зыраан. Бүдүрүлгениң ыш, балык, ыш болбаа-

Россияның Совет Федеративтик Социалисттик Республиказының Дээди Сөвединиң Президиуму.

зырадып кылыр адырлары болгаш өске-даа адыр-лары чедишкенин сайзырап турар. Якутияның улустун культуразы болгаш уран-чүүлү чекел-телген. Школаларың, эмнелге черлериниң, клуб-тарың, библиотекаларың, театрларың болгаш культура-чырыдышкының өске-даа албан-чөр-лериниң калбак четкизи ажилдап турар. ССРЭ-ниң эртемнер Академиязының салбыры тургустун-ган.

Россияның Совет Федеративтик Социалисттик Республиказының Дээди Сөвединиң Президиуму болгаш Министрлер Чөвүлели болза, Совет Яку-тияның ажилчы чоннары моон сонгаар-даа рес-публиканың ажил-агый болгаш культура тургузууш-кунунга чедип алдынган чедишкенин боттары-ның кызымаккай күш-ажылы-биле улам-на быжы-лап, коммунизмин тургузарының улук херэңге бот-тарының бүгү күжүн болгаш энергиязын бээрлер дээрзинге идегелин илередиң тур.

Россияның Совет Федеративтик Социалисттик Республиказының Министрлер Чөвүлели.

Якут АССР-ниң үлетпүр, көдээ ажил-агый, культура болгаш уран-чүүлү ажилдакчыларын орденнер болгаш медальдар-биле шаңнааны

Якут АССР-ниң үжөн чыл оон таварыштыр ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун 1952 чылдың июнь 27-де Чарлымын өзүгар республиканың үлетпүр, көдээ ажил-агый, культура болгаш уран-чүүл-

дериниң эң эки ажилдакчыларының улук бөлүү шаннаткан.
Ленин орден-биле 3 киж; Күш-ажылың Кызыл Тук орден-биле—27 киж; «Хүндүлөдүн Демдөө» орден-

биле—8 киж; «Күш ажилчы алдар дээш» медаль-биле—54 киж; «Күш-ажылың шылгал дээш»— медаль-биле—42 киж шаннаткан.

(СӨТА).

Бистин областа Сиген кезип кирипкен

Бии-Хем районун Халын суурда улгатыр катышкан Кочетов аттыг колхоз келир кышка удур четчир санныг мал чемин белеткээри-биле бо чылдың июнь 21-ден эгелеп сиген кезилдизинче кирген.

Колхозтун сиген шөлүнде Маады Парымаа, Неволин оларга удурткан ийи бригада сиген кезер 8 маши-налыг ажилдап турар. Олар бо каш хонуктун иштинде 40 ажыг га черниң сигенин кескенер. Оон иштинде Парымааның бригадасында 8 кижиге сиген кезер 4 машина-биле 26 га черниң сигенин кескен.

Комсомолчулар Биче-оол, Ак-оол олар хүнде нормазын ажыр күсседиң турар. Бригаданың төвүнде дозуңг, плакаттарың делгезин болгаш солум номчулганын комсомолчулар Биче-оол, Чаш-оол олар чорудуп турар, база бригаданда агитхуудусту үргүл-чү үндүрүп турар.

Колхоз сиген ажаап алырынга хере-глээр көдээ ажил-агыйының чеп-сек-херекселдериниң септелгези эки белеткеп алган.

Киров аттыг колхозта тудуг ажылы

ШАГААН-АРЫГ (Телефон-биле). Улук-Хем районда Киров аттыг кол-хоз бо чылын 15 чуртталга бажына-ры, 1 школа бажыны, 1 дээрбе бол-гаш 80 баш инек кирер 1 кажаа база 1000 баш дагаа кирер 1 кажаа тудуп алыр планын. Оон иштинден ам бо хүннерге чедир күсседиң алган чүү-лери: 9 чуртталга бажынарының болгаш школа бажынының ханала-рын салып алган, инек кажаазының тудуун дооскан, дагаа кажаазының ханаларын тургускаш болгаш дээр-бениң фундаментиңин салып алган.

Моон алгаш көөрге, колхозта туд-уг ажилының темпизин оожум чоруп турары тодаргай. Ынчаарга ол кол-хозта бо чылын тууйбу бүдүрүлгези ажытылган. Ында эш.Микит-оол бригадирлээн 11 колхозчулар ажил-дап турар. Олар бо чылын 150 муң кезек тууйбу продукциязын бүдүрүп үндүрүп деп сорулга салып алган ажилдап турар. Колхозтун бодунун иштиги херегелеринге 50 муң тууйбу херек, оон артып калыр тууйбулар-ны колхоз өске херегелээн органи-зацияларга садар деп шинтирилээн.

Мал чеминиң белеткелинде

САРЫГ-СЕП. (Телефон-биле). Каа-Хем районун колхозтары сиген кезилдизинче июнь 26-дан эгелеп кирген. Районун бүгү девискээри-нде бо чылын сигениң үнүжү кан-чаар-даа аажок чаагай болган.

Бояровкада «Ленинич орук» колхозтун (даргазы эш Иванов) 11 кижиге сиген кезер бригадасы сиген кезер 4 машина-биле баштайгы хүндү 21 гектар чериниң сигенин кезип алган. Бүрен-Хемде эш Никитин дар-галаан «Сталинчы орук» колхоз сиген кезилдизинче июнь 27-де эгелеп кирген. Районун өске-даа колхозта-ры сиген кезилдизинче шупту эгелеп кирипкен.

Сарыг-Сеп МТС-тин боду чоруур сиген кезер машиназы июнь 28-те Көк-Хаакта Ворошилов аттыг кол-хозта барган. Ол машина июнь 30-де сигенин кезип кирипкен.

Тараа сугарылгазын чорудуп турар

САРЫГ-БУЛУН (Телефон-биле). Эрзин районун колхозтарының хо-вуларында тарааларың үнүжү бо чылын канчаар-даа аажок чаагай болган. Колхозтар тарааларың чай-гы сугарылгазынче улук кичээңгей-ни салып турар.

Тес-Хем бугазының девискээринде Эрзин районун колхозтарының 875 гектар тарааларың баштайгы удаагы сугарылгазы доозулган, ам ийи дугаар сугарылгазын чорудар деп турар. Районда «Коммунизмче орук» болгаш «Кызыл сылдыс» кол-хозтар тарааларың сугарылга-зын кончуг эки чоруткан.

Трехгоржуларның чайгы дыштанылгалары

Крымның муруну эриктеринче, Москва чоогунун санаторийлеринче болгаш дыштанылга бажынарыңче Москваның Дзержинский аттыг хө-вөң-сазын кылыгың пөстөр кылыр «Трехгорная мануфактура» комби-надының 20 стахановчулары июнь 29-те айттанганнар.

Комбинаттың 300 хире ажилдак-чылары боттарының дыштанылга-зын чурттуң дакыкшылга черлерин дээш эрттирип туралар. Пөсчү Ереми-на Социе «Текстильщик» санато-рийде, чазаныкы Степанов Укра-инаның муруну чүгүнде дыштанып туралар, а аргакчы Устрова, бра-ковщица Тихонова Владимир обла-стың «Бережки» деп дыштанылга бажыныңче баар пүтөкчалары ал-ганнар.

Комбинаттың девискээринде турар профилакторийни трехгоржулар калбаа-биле ажыглап туралар. Мында ажилчынар бүдүрүлгеден чартыкпайн тургаш эң эки эмнээш-кини ап турар. Чыл эгезинден бээр профилакторийге 600 ажыг кижиге кирген. Ам ында 100 пөс-таавычы-лар бар.

Дыштаныр хүн санында-ла ком-бинаттың профэвилел комитеди ажилчынарың болгаш албан хаакчыттарың массалыг селгүүс-тээшкини организастан, төөгүлүг черлерге болгаш Москваның музей-леринче экскурсияларын чорудуп, Москва хем-биле катерлерге, хеме-лерге олдуруп алгаш чоруп, Москва чоогунун журумалдыг черлеринче

коллективтиг үнүшкүнү кылып туралар.

Эрткен воскресеньде «Красная Пресня» деп культура болгаш дыш-танылга паркыга комбинаттың 3 муң ажыг анык ажилчынары болгаш хоочун бүдүрүлгечилери чыылган.
Тайбың дээш демиселге совет ли-тератураның ролуңуң дугайын чу-гаалаан Москваның чогаалчылары-ның болгаш шүлүкчүлериңиң чуга-ларын трехгоржулар улук сонуур-гал-биле дынааннар. Ногаан театр-гы күрүне экстрадазының артисте-ри болгаш В.И. Ленин аттыг куль-тура Бажынының бот-тывынгар уран-чүүл киржикчилери улук кон-церт көргүскенер. Ол болза, трех-горжуларнык бо чылгы беш дугаар массалыг селгүүс-тээшкини болур.

Комбинаттың дирекция чеди, хөй-ишти организациялары уруглар ду-гайында сагыш салышкыны сел-лип турар. «Трехгорканың» ажил-чынарының болгаш албан хаак-чыттарының 2 муң ажыг уруглары ам пионер лагерлеринде, уруглар садтарында дыштанып туралар.100 бичи трехгоржулар боттарының ка-дыын Сочиң санаторийлеринде быжыглап туралар.

Комбинаттың профэвилел органи-зациялары санаторийлерге болгаш дыштанылга бажынарыңче баар пүтөкча алыр ажилчынарга улук дузаны чедирип турар.

(СӨТА).

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ

Партия райкомунун аппаратынын ажилдакчылары-биле ажилды экижидер

Партия аппаратынын ажилды улам дайынча аргалы болдулар...

ВКП(б) райкомунун секретарлары райком аппаратынын ажилдакчыларынын ролун чедир үнеле...

Райкомунун чамдык ажилдакчылары колдуунда-ла бүдүрүлгө удурткучулары-биле...

Язы-бүрү документтерин, информацияларын, шийтпирлерини мергелдиги ажилдап кылары...

Партия райкомунун аппаратында чамдык ажилдакчылар чүгдө даалгалар болурун манап ажилдакчыларга чачыгып...

Партия райкомунун аппаратынын ажилдакчыларын тус-тус колхозтарга ийикпе, көдөз Советтерге ажилдагы кампаниялар...

Эштер Седип, Данзын-оол олар таскы тарылга үезинде ийи-бир колхозтарга часты эрттирген...

ВКП(б) райкомунун секретарлары партиязы-политикти ажилдакчыларга кончуг кызы кичээгенин салып келген...

Эрткен чылын районунун партия конференциясына делегат эш Колаев — партия райкомунун аппаратынын ажилдакчылары...

ВКП(б) райкомунун секретарлары эштер Ензак, Лошенко, Часкым олар бо хүнге чедир-ле ол четпестерин узуткап ап шыдавааннар...

ВКП(б) райкомунун секретарлары партиязы-политикти ажилдакчыларга кончуг кызы кичээгенин салып келген...

ВКП(б) райкомунун секретарлары хей кезинде-ле ажилдагы айтырыгылары-биле холбашкан...

Эрткен чылын районунун партия конференциясына делегат эш Колаев — партия райкомунун аппаратынын ажилдакчылары...

ВКП(б) райкомунун секретарлары эштер Ензак, Лошенко, Часкым олар бо хүнге чедир-ле ол четпестерин узуткап ап шыдавааннар...

Партия райкомунун аппаратынын ажилдакчылары-биле ажилды экижидери, ажилдагы болгаш хей-ниинти...

А. АКАРА.

Латвия ССР. Рига областын Мадонский районун Ошкани аттыг колхозунун дыка хей колхозчулары хуузунда пианинолардыг, радио-приёмниктердиг, тускай «библиотечкалардыг» болуп турар...

Чурукта: Метриенскийни 7 дугаар школанын 5-ки класынын өөрениучилери Рудите Забере (мурунда) болгаш Майя Подрукис олар боттарынын бажынында школага болур кезежге белеткенип турлар...

Чуруу Е. Ясеновтуу. СЭТА-нын прессклещези.

Эки ажилдыг тудуг бригадазы

Чөөн-Хемчик районун Чыргакыда «Коммунизмче орук» колхозта коммунист эш Санчикпа бригадирден тудуг бригадазы колхозтун тудуг суурун сайзыралды дөз хайнышканын ажилдап турар...

Тудуг бригадазы бо чылын 7 чуртталга бажынарын тудуп дооскан болгаш оларнын кырышарын база дооскан, он ангыда ийи өрээлдиг чаа чунар-бажыны болгаш 500 баш куш кирер кажаны тудуп дооскан...

Олар ам 25 баш хаван кирер кажанын, тууйбу сарайнын тудуун чорудуп эгелзэн болгаш оон мурунда чедир кылдынаан үш бажынарын кылып дооскан...

К.БОРА-КӨЖЕ.

Шилен биле Торга

Билиргечел, Билин кызы: Душкан черже Думчуун сугар — Амыр эвес хаайлыг дирткен Аксыр Шилен Торгаа дужуп келген иргин...

Ынчан Торга серде-даа чок, Оныш соктап чөөн орган. Ону Шилен шоодар бодааш, Онзаланып көргөттинер дей-ле берген.

Амыр-менди айтыргалак: — Ай, ай, сени, арын-нүүр чок, Турган улуг сыралды Думчуун арын канчаарың ол, аят сен — дээш.

— Бядыр чүл? — Бялтайн-аан: Мен турумда бужар түр он! — Мен, мен... шолук тур сен, оварын мон!

— Оварын чээ? О, сени-даа: Чуурга кушту өөретпес чоор, Чулчурбай менче көр! — дээш, Думчуу-биле сырын кээп Тусупкаштың моорап калган... — Хем, Хөл суундан балык, байлаң

Кедеп тудуп чири эвес, Бялпас-ла Шилен-дир деп, Ынчан Торга шооткан дээш ийи. Тоол домак чүве ийикпе — Дойду менээ чугалады, Басяга сылдап алгаш, База катап сагындырайн: Бардам болгаш байбан багай! И. МЕДЭЭЧИ.

СОВЕТ ЧАЗАКТЫҢ НОТАЗЫ

Триест дугайында айтырыг талазы-биле АКШ-тын болгаш Великобританиянын чазактарына

Англи-америк «А» зона Триестин хостуг девискээрин уштап-баштаарына Италияныг киржириниң талазы-биле АКШ-тын, Великобританиянын чазактарынын аразына дугуржулга дугайында айтырыг талазы-биле нотаны СССР-нин Даштык Херектер Министри А. Я. Вышинский Великобританиянын элчини дээрги Гаскойнга болгаш АКШ-тын херектеринге буюретирген дээрги Каммингге июнь 24-те тывыскан.

АКШ-тын Чазанга чоруткан нотаны бижимелин моон адаанга көргүзөргө: «Англи-америк «А» зона Триестин хостуг девискээрин эргелзирген Италиянын киржириниң талазы-биле АКШ-тын, Великобританиянын болгаш Италиянын чазактарынын аразына дугуржулганы май 10-да парлааны-биле холбаштыр моон адаанда чүдүдери медеглээри эрге-чөгүлү деп Совет Чазак көрүп турар:

1951 чылдын ноябрь 17-де Совет Чазак болза, АКШ-тын Чазанга, а ол ышкаш Великобританиянын болгаш Франциянын-даа чазактарына ол чурттарнын тускай төлөөлүлүктериниң медеглелдериниң парлалга үнгени-биле холбаштыр ноталарын чоруткаан болгаш, анаа итали база югослав чазактарыныг киржилгези-биле Триестин хостуг девискээрин Италия биле Югославиянын аразына үлээрин АКШ-тын, Великобританиянын болгаш Франциянын чазактары белеткеп турар дээрзи ол медеглелдерден тодаргай-биле көстүп турар-дыр деп айткан болгай. Триестин хостуг девискээрин үлөжир деп дөзөйлөп турар чоруктун сорулгазы болза, Италия-биле тайбын керээзин өзүгаар хамаарышпас деп көрдүнгөн ол девискээрин, оон кичи болгаш материалдыг кур-куштерин агресси чуртталгыг бөлүгүленишкенинин дайнызырак планнарына хаара тудары болгаш Триестин девискээрин АКШ-тын болгаш Великобританиянын шериг болгаш шеригдалай талазы-биле доктаамал базазы кылдыр быжыклары болуп деп Совет Чазак болдурун нотазына база айттып турган болгай.

Ол үлөжилге дээрги, Италия-биле тайбын керээзин үрээриниң политиказын уламчылаашкыны болбушаан, Европага тайбын болгаш айыыл чок чорукту деткириниң сорулгаларына чөрүлдежил турар болгаш ол девискээрин чурттакчыларын эрге-ажыктарындан каржы турар, Триестин хостуг девискээрин доктаамал статудунда айттып турар демократтыг эргелери оларнын эдилээр чоруунга доктар болуп турар деп ол нотада айтылган турган.

Триестин хостуг девискээриниң талазы-биле, эң ылаңгыя ол девискээрдеш даштыккын бүтүлө шеригтерин үндүренин болгаш Триесте ужуру-дүрүм чокка тургускан англи-америк шериг болгаш шеригдалай базаларын узуткаарынын талазы-биле боттарынын хүлээлгелерин АКШ-тын, Великобританиянын болгаш Франциянын чазактарынын күүсүдирин Совет Чазак ноябрь 17-деги нотазындан негзэн болгаш Триестин хостуг девискээриниң губернаторун томуйлаарынын хемчеглерин Айыыл чок чорукту Чөвүлели озаладышкын чокка алзын деп сүмелен турган.

АКШ-тын болгаш Великобританиянын чазактары болза, Триестин

дугайында Италия-биле тайбын керээзин күүсүдириниң херээнге баштайгы базым болур ужуруг турган чүдүдери — Триестин хостуг девискээриниң губернаторун Айыыл чок чорукту Чөвүлелин томуйлаарынын талазы-биле оларнын боттарынын хамаарып турар хемчеглерин албаангылаан ангыда, эзел-чагыраарынын корум-чурумун дужувериниң болгаш Триестин девискээринде эзел-чагыраарынын шеригтерин үндүренин талазы-биле хемчеглерин алырынын орунуга моон үстүнде адатынып турар керээзин үрээриниң чаа орууче киргенер.

АКШ-тын, Великобританиянын болгаш Италиянын чазактарынын аразына апрель 3-тен май 9-ка чедир Лондонга болуп эрткен чугаалажышкынар болза, Триестин хостуг девискээриниң «А» зонаын уштап-баштаарына Италияныг киршитирер дугайында дугуржулганы чарганы-биле доозулган. «Катышкан хаан чериниң болгаш Катышкан Штаттарын шеригтериниң командакчызы болза, ол зонаны уштап-баштаарынын талазы-биле бүтүлө бүрүп эргелери хевээр эдилээр болгаш ол зонаны Сонгу-Атлантика бөлүгүленишкенин агресси сокулгаларына ажилгаар хүлээлгелерин англи-америк эзел-чагыраар эрге-чагыргалар мурундагызы ышкаш база-ла Триестин хостуг девискээриниң «А» зоназын долу ээлери кылдыр хевээр арттар» деп айттып турар дугуржулгандан бо бүтү тодаргай-биле билдинтир болуп турар. АКШ-тын болгаш Великобританиянын чазактары бо айттылган дугуржулганы чаргаш, Триесте ужуру-дүрүм чогу-биле тургускан англи-америк шериг болгаш шеригдалай базаны камгалаар дөзүш Триестин хостуг девискээриниң шериг талазы-биле эзел-чагыраарынын корум-чурумун билдинмес узун хуусаада хевээр тургузарына чүчүп турар.

АКШ-тын, Великобританиянын болгаш Франциянын чазактарынын аразына май 9-та чарган дугуржулга болза, Европага тайбын деткириниң сорулгаларына таарышпайн турар эрге-ажыктарын камгалап турар. Ол дугуржулга болза, 1947 чылдын февраль 10-да Италия-биле чарган Триестин хостуг девискээриниң дугайында тайбын керээзин доктаалдарын үрээрин уламчылаарына угланган болгаш Италия-биле тайбын керээзин өзүгаар анаа берип турар демократтыг эргелери болгаш кол-кол хосталгаларын Триестин чурттакчыларынын эдилээр эргезин казып турар.

Совет Чазак болза, бо чылдын май 9-та Лондонга чарган дугуржулганын ужуру-дүрүм чогуңче АКШ-тын болгаш Великобританиянын чазактарынын кичээгенин угландырбышаан, Италия-биле тайбын керээзин оларнын алган хүлээлгелерин база катап үрээни дөзү бугу харысалганын үстүнде айттылган чурттарнын чазактарына оонап турар.

Бо ышкаш уткалыг нотаны Великобританиянын чазанче база чоруткан.

А. Я. Вышинскийнин хүлээткен ноталарынын утказын боттарынын чазактарыныска чедирер бис деп дээрги Гаскойн болгаш дээрги Камминг олар чугаалааннар.

Суур сайзырадылганы чорупунмайн турар

Эрзин районун төвү Сарыг-Булу суурун сайзырадылганын чорудуулары-биле бо чылын 10.000 рубудын дөзөйлөп чурт бюджетинде көрдүнгөн. Ол дээрге биче эвес түн. Бир эвес ажилды шын организастаар, ылаңгыя массалыг воскресниктерин хөй-биле чорудуп, оларга чурттакчы чынуу хаары тудуп, оларнын күжүн чөп ажыглар болза, үстүнде түн бүгү хереглелдерге канчап-даа четчир.

Ынчаарга Сарыг-Булу суурун сайзырадылганын район организастаары, эң ылаңгыя суур Совети (даргазы эш Кончук) кичээлгей слайбаны келгени-биле мынчага кандыгда кескү ажил чорутунмаан болгаш көрдүнгөн хөргөни барык-ла ажыглатылмай, анаа-ла чыдып турар. Бо чызын чамдык организастаар эвези санныг ыяш тарылгазын чоруткан. Ындыг болза-да, оон суггарылганын чорутпайн барганы-биле демги ыяштар чыгаар-ла кадып калган. Ынчангаш суур биегизи хевээр-ле куураып турбушаан.

Оон ыңай, албан организация черлерин, тус-тус чуртталга бажынарын херимээр дугайында район организастаары албан черлеринге,

хуу чурттакчыларга дагып, чызын тускай доктаал үндүргөн, оон тодаргай күүсүлзенин чедип албан. Чамдык организастаар херим-нөшкенин чуртса-даа, оон шынары багай. Олар шынарды тудуг материалдары тылтынарындан, манзы дилдеринден шүүтсүнгөш, суур чоогунун чаш чаразын хайыр чокка кыргып кескеш, херимнирин оон-биле артып туткан. Чурттакчылыг суурлар чоогунун ыяш-дажын камгаладыг тургузар дугайында облуксукомун тускай доктаалы бар турбуже, Эрзиниң райкуускомун, Сарыг-Булу суур Совети, районда илниниң ажилдакчылары суур чоогундан ыяш гезилдери болдуруп, ону ожаарбайн эргени шын эвес деп санаар хэрк.

Ол анык суурну чаагайжыдып сайзырадыр, анаа ыяш тарылганы камбартыр, ыңчангаш оңу чоокку 2—3 чылдарда таарыштыр сайзыратыган, чараш, ногаан суур болдуруп дугайында моон сонгаар шийтпирлиг хемчеглерин алыран Сарыг-Булу суур Советинге, албан организастаарын удурткучтарына сүмелдее чогуур.

К. ӨЛЗЕЙ.

Марксисчи-ленинчи теорияны шикээдип ап турар

ВКП(б) ТК пропаганда ажилдарынын айтырыгынын талазы-биле болуун шийтпирлеринде — партия чырыдышкынында кол онза чүүл болза, кичээлдерин бектик шынарды болуру, коммунисттерин өөренип турар материалдарын ханы шикээдип алыры болур ужуруг деп айттып турар.

Кызыл хоорайныг партия организастаарындан сапог мастерскаянда партия организастаары (секретари эш Мокшина) 1951—1952 өөредилге чылдарында политөөренилге талазы-биле улуг чедикширини чедип ап турар. Ол коллективте «ВКП(б) төөгүзүңүз допчу кураун» өөренип бөлүмдө 10 кичи өөренип турар, оларнын 7-зи коммунисттер, 3-жу партия кезижуну эвес активтер. Бөлүмдүн пропаганда эш Скортян. Бүдүрүлгенин директору эш Маадыр-оол марксизм-ленинизм теориянын бот-кичээл-биле өөренип болуун политикти билди деңгелин бедидип ап турар. Бөлүмдүн кичээлдерин бектик идея деңгелге эрттип турган.

Бөлүмдүн дыннакчылары кичээлдерге эки белеткенин, өөренип турар материалдарын номчуп, конспектилеп ап, беседалажышкын кичээлдеринде илепкейлиг кирип турган. Өөредилге чылынын эгезинден туралдынакчыларын 80 хуудан эвези эвези кичээлдерге кирип келген. Өөренип эрткен материалдарын шикээдип алырынын болгаш кичээл үспезиниң талазы-биле бөлүмдүн дыннакчылары эштер Рошин, Санников, Сафронова, Мокшина, Ладанов олар эң илепкейлиг болуп келгенер.

Өөредилге программанын өөренип дооскаш, бөлүмдүн дыннакчылары түнел кичээлге кызымак белеткенер. Пропаганда эш Скортян дыннакчылар түнел кичээлге белеткенип турар үезе оларга допчу тайылбырларын кылып бербишаан, билбейн барган айтырыгынын тайылбырлап берип турган.

Бөлүмдүн түнел кичээли үш кичээлдер-биле болуп эрткен. Түнел кичээлге чамдык дыннакчылар илепкейлиг кирип, өөренип эрткен материалдарын эки шикээдип алганын көргүскөй.

Ылаңгыя дыннакчы эш Рошин, большевиктерин азык организастаарыга ажилынын дугайында айтырыгынын талазы-биле чугаалааш, оларнын азык болгаш чажыг ажилчорудулганын шын таарыштыр билгени тодаргай чугаалаан. Оон чугаалааны болза, бирги империализмдин дайнынын мурнуу чарында Россияга ажилчын шимчээшкенинин чаа көдүрүлүшкүнүн чылдарында большевиктерин партияны пролетариаттың аңгы демиселин удуртулганын кайгамчык хевирлери-биле хандырган. Ол үезе большевиктерге азык организастаары чалаалдынганы болза, царизмин калдырген иступ-сүрүшкүнү турза-даа, олар чажыг партияны артырып ап, болуун хүрээленинге быжыг сагылга-чуруму тудуп, ажилчын аңгы эрге-ажык сонургалдарын туруштуу-биле камгалап, масса-биле тудуш харызаалыг болуп, ажилчын шимчээшкенин дайыны-биле эптег чок демиселди чорудуп шыдаанында болур дээш.

Дыннакчы эш Ладанов, стачка шимчээшкенин өзүшкүнүң болгаш 1914 чылда Петербурга Обухов заводунга болган ажил соксадышкынынын, Бакуга болган нефти үлөтүрүүнү ажилчыннарын бүгү-ниини ажил-соксадышкынынын, ажилчыннар демонстрацияларынын дугайын чугаалаан. Эш Санников болуун чугаазына 1914—1918 чылдарда болган империализмдин дайнынын үнүп келген чылдаганынын, ол дайнынын үлөткөч, эжелекчи байдалын чугаалаан.

— Бирги империализмдин дайны үезинде большевиктерин партияны болун социализмин, пролетаржи интернационалын херээ дээш туюлдунга чедир мынча артып каап, чангыс-аай партия кылдыр көргүскөн. Ийги делегей дайчынын чылдарында бистин большевик партияны улуг баштычы болгаш полководчу эш Сталинниң геинийиг удуртулганы-биле Совет Эвилелин улустарын чангыс дайныч лагерге сырый катыштырып, совет нинтелин сагыш-сеткил болгаш материал талазы-биле күштерин со-

циалисттер Төрзөн чурттуң хостаалганы болгаш хамаарышпас чоруун камгалаарына, гитлерги Германияны болгаш империализмдин Японияны ашкан бүгү-делегей төөгүлүктү тилдешти чаалап алырына мобилизациялаан. Ада-чурттуң Улуг дайнынын соонда Совет Эвилели тайынынын, демократиянын болгаш социализмдин күчүлүг лагерин баштап, улустар аразына быжыг тайып дээш төлөптег демисел жип турар — деп эрткен үезин материалдары-биле амыг дугайын холбаштырып чугаалаан.

Ол ышкаш эш Скрыль ВКП(б)нин X съездинин болгаш чаа эконом политиканын сүзүзүн дыка эки чугаалаан. Эш Юрий Лениниң кооператив планынын сүзүзүн, ужуру-дузанын болгаш ол планын эш И. В. Сталинниң улам ыңай сайзыратканынын дугайын чугаалаан. Партия организастаарын секретари эш Мокшина, дайын болгаш революция, тайбын айтырыгынын талазы-биле ленинчи теориянын болгаш тактиканы боттарынын болгаш большевиктерин партиянын демиселин дугайын тодаргай чугаалаан. Эске-даа дыннакчылар түнел кичээлге иденкейлиг киришкенер. Ынчангаш бөлүм өөредилге чылынын программанын бүрүн өөренип дооскаш, түнел кичээлди бектик идея деңгелге эрттирген.

Коллективте коммунисттерин болгаш партия кезижуну эвес активтерин марксисчи-ленинчи теорияны эки өөренип шикээдип ап турары оларнын бүдүрүлгени ажилчорудулганын өзүлзенинге улуг ужуру-дузаны болуп турар. Чүл дээрге, быжыкчы эш Сафронова, ажилчы Рошин, мастер эш Непомнящий олар ажил нормазын хун-бүрдө 135—200 хуу күүсүлзеп, стахановчулар болуп шыгарып турарлар.

Сапог мастерскаязынын коллективин 1951 чылдын бүдүрүлгө планын 114 хуу күүсеткен. 1952 чылдын бирги кварталынын планын 120 хуу, апрель айнын планын 117 хуу, май айнын планын 101,3 хуу күүсеткен болуп турар. Д. РЫЛОВ.

ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИИ VII СЕССИЯЗЫ

Ажылчы чоннар депутаттарының область Советинин күүскомунун ажылының дугайында

Облүүскомнун даргазы эш А. М. ЧИМБАНЫҢ илеткелинден

Ажылчы чоннар депутаттарының область Советинин сонгулдалары болуп эрткенден бээр бүдүн чарык хире чыл эрткен — деп илеткелчи чугаалаан. Большевик партияны, Совет чазактын болгаш эш Сталинның бодунун хүн-бүрү удуруттулазы-биле болгаш дузазы-биле чораш бистин областын ажылчы чоннары эрткен үенин дургузунда ажыл-агый, культура тургузуушкунунун социалисттик чаргышкынынга чаа-чаа чедишкенини чедирилган.

Ам үеде араат болгаш тараачын ажыл-агыйларның 85 ажыг хуузу колхозтарга катышкан. Социалисттик чар ажылы көдээ ажыл-агыйның бирги чергенин техникказы-биле өспөстөгү.

1951 чылда область часкы тарылга планын 110 хуу күүсеткен. Бай-Хаак МТС-тин тракторизм эш Исмаков шак графини эзугаар ажылдап тургаш «АТЗ-НАТИ» деп трактор-биле хүнде 150—155 гектар черге тараа чаштырып турган. Эрткен чылын күрүнеге тараа дужаар планын область сентябрьның 20-де 102 хуу күүсеткен. Дүжүт ажаап алырынга болгаш күрүнеге тараа дужаарына Удуг-Хем, Бий-Хем, Танды, Сүт-Хөл районнарын колхозтары эи организаастыг ажылдаан. Область бо чылдын часкы тарылга планын ажыр күүсеткен.

Ынчалза-даа, көдээ ажыл-агыйны удуртуунун талазы-биле облүүскомнун ажылында улуг четпестерин туруп турарын эш Чимба демдеглээн. Колхозтарда совет агробиология эргениин болгаш мурнакчы дуржуганын чедишкенини кошкак иштереп турар, сизен эл-бештер тарылга эргилдизин амды-чаа чедир шингээли албайн турар. Суггарылганын чаа системазыне шилчир талазы-биле хемчеглер кончуг шүшпен күүсетинип турар. Чаа-Хөл, Барыш-Хемчик болгаш эске-даа чамдык районнарын тараа культураларына эрткен чылын гектардан 4,5 центнер тарааны ап турган.

Областа мал ажылынын байдалын тодаргайлавышаан, колхозтарның 1951 чылда ишек мал өстүрер планын 115,3 хуу, хой, өшкү 123 хуу, хаванын 180 хуу, чыгыны 124,8 хуу күүсеткенин илеткелчи демдеглээн. Тес-Хем районун Ленин аттыг колхозунда нитинин малы 13 муң ажыг, Эрэин районун «Чаа орук» колхозунда 10 муң ажыг баш саныг болуп турар.

Оон-биле чергелештир, эрткен чылын область малдын нитин бажы чүгле өспээн эвес, харын 1950 чылдын денелинге улур элээн хөй хуу кызырылганын минир херек деп илеткелчи чугаалаан. Хөй-хөй колхозтар продуктулуг малдарын дөрт фермаларын организаастар талазы-биле даалганы күүсетпээн, 50 колхозтар ам-даа хаван фермазы чок болгаш 55 колхозтарда куш ажылы чок болуп турар.

1951 чылда областын колхозтарынын фермаларына сүт саалдазы бир саар ишек чүгле 600—700 литр, а Бай-Тайга, Барыш-Хемчик, Сүт-Хөл районнарын колхозтарына 200 литрден хөй эвес болуп турган. Колхозтар ортумаа-биле 1 хойдан 1,4 килограмм дүктү кырып алган.

Малдын куду продуктулуг болуп турарынын чыдаганы хамыктын мурнунда хемчеглерге сууун тургузарынын талазы-биле багай ажыл-биле болгаш малды кадарар болгаш хемчеглер илеткелчи суда боттандырып турары-биле тайылбырлатынар. Эрткен чылын малга бөдүүн чемнер белеткээринин планы чүгле 66,5 хуу күүсетинген. Мал чени белеткээринин талазы-биле ажылды Бай-Тайга, Овур, Барыш-Хемчик районнарын колхозтары эи багай чоруткан.

Күрүне планын эзугаар бо чылын область малдын бүгү чүзүннеринин баш саны дыка улгаткан турар ужурулуг. Ынчангаш совет болгаш көдээ ажыл-агый органнары мал ченин белеткээринин айтырынгга удуруттуганын үнденин-биле экижидип, мал кажаалары тударынын планын күүседир, ветеринария болгаш зоотехния талазы-биле ажылдары экижидер ужурулуг.

Мал чени белеткээринге улуг рольду машина-трактор станциялары ойнаар ужурулуг. Бо чылын трактор-биле 40 муң гектардан эвээш эвес черин сизенин кестер болгаш

10 муңдан эвээш эвес тонна силос салыр ужурулуг.

Колхозтарда продуктулуг малды өстүрүп сайырадырынын планы ындыг-ла эки эвес. Колхозтарда чаш малдары ажаап доруктурары куду денелде, хайнакташтырып өстүрер ажыл салдычак байдалга туруп турар. 1951 чылда совхозтар мал кажаалары тудар планын 85,5 хуу күүсеткен. 1952 чылда тудар тудугларга херектээр материал белеткээри организаастатынмаан.

Совхозтар трестизинин директору эш Софин болгаш совхозтарның директорлары совхозтарның ажылын үнденин-биле экижидип, оларны бүгү тала-биле сайзырангай, үлегерли социалисттик ажыл-агый кылдыр хуулуларына бүгү хемчеглерни ап чорудар ужурулуг.

Колхозтарын организааст, ажыл-агый талазы-биле быжыглаарына чамдык чедишкенини дугайын чугаалавышаан, эш Чимба Коа-Хем районун колхозтарына 1951 чылда трудодень бүрүзүне 3,3 килограмм тарааны бергенин айткан. Бий-Хем, Танды районнарын элээн колхозтарына колхозчу өг-бүдө ортумаа-биле 150 пуд чедир тарааны болгаш 2 муң ажыг рубльди алган.

Ынчалза-даа, чамдык чедишкенин талаар-биле кады улуг четпестерин туруп турарын көрбөйн барар болбас — деп илеткелчи демдеглээн. Облүүском болгаш көдээ ажыл-агый эргели колхоз бүдүрүлгенин айтырылганын ханы кирбейн турар. Көдээ ажыл-агый артылыгынын хөй кезин организааст, ажыл-агый талазы-биле ам-даа кошкак, колхозтарның мал ажылынын адыры куду продуктулуг, колхозчу ховуларын дүжүттүү куду болуп турар.

Колхозтарга күш-ажылды сагыла-чурумун быжыглаары дээш боттуг хемчеглерин чорутууны келгенин түннелинде 1951 чылда 9 муң ажыг колхозчулар трудоденьни доктаатынган минимумун ажилдап ап шыдаваан, күш-ажыл кылып шыдаар колхозчуларын 8 хуузу нитинин ажылынга шуут киришпейн келген.

Облүүском, көдээ ажыл-агый эргели болгаш райүүскомнар колхозтарның нитини ажыл-агыйны быжыглаары дээш боттуг демиселди чорутпайн келген, көдээ ажыл-агый артылыгынын Уставын үрээр чоруктар-биле демиселди кошкак чорудуп келген. Областын элээн хөй колхозтарына чер эдилелин хажыдар, нитинин малын болгаш өнүч-хөрөгизин төтөглээр, иштики херектелге деп алгаш хөй мал өлүрер, колхозчуларын ажылдаан трудоденьдеринге эмге-таяажок аван бээр чоруктарын фактылары болгаш артылыгынын фактыларын утлап баштоо-рун чорутар бар болуп турар. Суд-истелге органнары колхозчу өнүчүнү төтөглээрлер-биле болгаш көдээ ажыл-агый артылыгынын Уставын үрээрлер-биле шынгы демиселди чорутпайн турар.

Бистин областын колхозтарына тудуг ажылынын айтыры эи-не улуг ужуру-дузалыг болуп турар — деп илеткелчи демдеглээн. Ынчалза-даа, советтер болгаш көдээ ажыл-агый органнары колхозчу арааттары сууржун чуртталгаже шилчидер сорулганы эи багай шийтирлеп турар. Эрткен чылын колхозтарга чуртталга бажынары тударынын планына чүгле 61,7 хуу күүсетинген, бо чылын тудуг планын база дыка багай күүседип турар. Колхозтарда тудуг ажылынга чүгле 687 ажылчы аттар киржип турар болгаш 145 машиналарын чүгле 18-зи ажылтанып турар.

Облүүскомнун болгаш бүгү чер-чер Советтеринин эи чугула сорулгазы болза, күрүне мурнунга хүдээлгерлини күүседиптир болур. Ындыг турбужа, 1952 чылда тараа белеткелге техниктик база талазы-биле белеткел ажылдары кончуг багай чоруп турар. Складтар тударынын планы чүгле 40 хуу, складтар септээринин планы 50-не хуу күүсетинген болуп турар.

Дүжүт ажаап алышкыны кыска хуусаада чорудар, күрүнеге көдээ ажыл-агый продуктуларын дужаарынын талазы-биле үлегерли санажылганы чорудар төлөөде, бүгү хемчеглер-биле белеткел ажылдарын чорудары эи чугула.

Отчеттүг үенин дургузунда облүүскомнун чурт бүдүрүлгелерин,

аш-чем комбинатынын, оттулар чүүл үлетпүрүнүн, транспорттун болгаш харылаанын ажыл-чорудулганын экижидеринин талазы-биле элээн ажылдары чоруткан — деп эш Чимба бон ынай чугаалаан.

Продукция бүдүрүп үндүреринин күрүне планын чурт үлетпүрү 1951 чылда 100,2 хуу күүсеткен. Даарынылга комбинаты, сапог мастерская-зы, алгы заводу болгаш Шагаан-Арыгның, Сарыг-Септин үлетпүр комбинаттары элээн бедик көргүзүлгенин чедип алганнар.

Оон-биле чергелештир облүүском болгаш оон чурт үлетпүр килдизин бүгү бүдүрүлгелерин доктаамал ажылдарын хандырып дээш практиктик хемчеглерин албайн келгенин демдеглээр эи чугула. 1951 чылда ыш заводу, тууыбу заводу болгаш Чадаананын, Тожунун, Кызыл-Мажалктын үлетпүр комбинаттары бүдүрүлгө планын күүсетпээннер. Бо чылын областын чурт үлетпүрүнү бүдүрүлгелери багай ажылдаар чоруун ургүзүлгөп, эрткен 5 айларын дургузунда күрүне планын күүсетпээннер.

Продукциянын бот-өртөөн чингедир — бүдүрүлгелерин ажылынын шынарын тодаргайлап турар көргүзүлгелерин база бирээзи болур. Областын чурт үлетпүр килдизин (эргелекчизи эш Екимов) болгаш бүдүрүлгелерин удуруткучулары ол чугула негелдени күүседирин чедип албайн турарлар.

Бистин областын бүдүрүлгелеринге мергежилдиг кадарлар улуг-биле херектелип турар. Ынчалза-даа, областын чурт үлетпүр килдизин болгаш бүдүрүлгелерин директорлары ол айтырыгже кичээнгей салбайн, кадрлар белеткээрин, эи ылангыя тыва кадрларны белеткээрин организааставайн турар.

Областын улус ажыл-агыйнын дүргөн хөгжүлдэи чурт үлетпүрүнүн ажылын шийтирли-биле экижидерин негеп турар. Үлетпүр бүдүрүлгелерин боттуг болгаш мергежилдин-биле удурутуп тургаш, доктаатынган күрүне планын сан болгаш шынарын бүгү көргүзүлгелеринин талазы-биле үлегерли күүседир эи чугула.

Бистин областын транспортунун кол хевир болуп автотранспортунун ажылы экижидеринге улуг кичээнгейн салыры эи чугула. Автотранспорт чери болгаш автотранспорт контролазы машина парказын долгузу-биле ажылдары дээш чогуур хемчеглерни албайн турар болгаш кывар, чаар материалды ажыр чарыгдар, автоматиналарын курут турар чорун болдуруп турар. Автотранспорт күрүне планын 1952 чылдын I кварталында күүсетпээн. Чүк сөөртүрүнүн планын чүгле 45 хуу күүсеткен.

Чүк сөөртүлгенин болгаш автомобиль парказынын дүргөн өзүлдэи оруктарын эи шынарын бөдүүн негеп турар. Ынчалза-даа, бистин оруктарынын көвүрүлгелеринин болгаш паромарыстыг техниктиг байдалы кончуг багай болуп турар. 1951 чылда оруктар септээринин болгаш дерилгелерин капитал планы чүгле 74 хуу күүсетинген. Планын күүсетинмейн барган чыдаганы хамыктын мурнунда областын орук тудуг килдизинин (эргелекчизи эш Намчак) ол ышкаш районнарын орук килдизинин база район Советтеринин күүскомнарын багай ажылдап турары биле тайылбырлатынар.

Харылаа ажылынын дугайын чугула алааш, илеткелчи 1951 чылдын ноябрьдан эгелеп колхозчу почтачыларын ажылын тургусканын демдеглээн. Бүгү районнар область төвү-биле телефон болгаш телеграф харылааалыг, көдээ (суму) Советтеринин 94 ажыг хуузу район төптөрү-биле телефон, радио ламчыштыр харылааалыг болуп турар.

Ынчалза-даа, харылаа органнарынн ажылында улуг четпестер туруп турар. Сорулга болза, харылаа органнарынн үлегерлиг ажылдарын хандырып, ажылчы чоннарын почта харылаазын чогуур өйүндө чедиреринче, эи ылангыя ырак районнарга почта харылаазын чедиреринче улуг кичээнгейн салыры болур.

Большевик партия болгаш Совет чазак бистин областын ажыл-агый болгаш культуразынын хөгжүлдэин дугайында улуг сагыш салыныкын салып, чуртталга тудугларын болгаш коммунал ажыл-агыйн сай-

зырадырынга чыл-бүрүдө хөй күнүг хөрөнгени үндүрүп берип турар. «Тыва тудуг» трестизи (эргелекчизи эш Чаадаев) анаа хүдээткен сорулгаларны багай күүседип турар, тудуг ажылынын темпиз кончуг шүшпөп чоруп турар. Чикээ, 1952 чылдын I кварталында тудуг планын нитини-биле чүгле 67 хуу күүсеткен, 2 кварталда трестинин ажылында чогуур экижиделге чок болуп турар.

Трестинин эргелекчизи эш Чаадаев тудугнун доктаатынган планын күүседиринге шийтирлиг хемчеглерин ап чорудуп, тудуг ажылынын шынарын дыка экижидеринге, механизми долгузу-биле ажылдарына, тудугнун эи чугула тудуг материалдары-биле хандырынынга боттуг хемчеглерин ап чорудары чугула.

Облүүском, оон коммунал ажыл-агый килдизин база ол ышкаш райүүскомнар эи ылангыя Кызылдың хоорүүскому коммунал ажыл-агыйнын хөгжүлдэинин ажылын кончуг багай удурутуп турар. Коммунал бүдүрүлгелеринин ажылы кончуг салдычак байдалга туруп турар. Эштер Гушин болгаш Кузнецов олар ажылдын бо чугула кезээнге чогуур корум-чурумну тургузарына боттуг хемчеглерин албайн турарлар.

Коммунал ажыл-агыйнын эи-не чылды каап турар адыры болза, область болгаш районнар төптөрүн чаагайжыдыр тударынын ажылы болуп турар — деп эш Чимба чугаалаан. Бистер бо сорулганы чоокку жуусаада ыявалы шийтирлээр ужурулуг бис.

Садыг ажылынын байдалын тодаргайлавышаан, илеткелчи эрткен чылдын августа болуп эрткен область Советинин сессиязына садыг организаацияларынын, эи ылангыя «Облпотребсоюзтун» ажылдарында улуг четпестерин туруп турарын шынгызы-биле шүгүмчүлдэин чугаалаан. Ынчалза-даа, «Облпотребсоюзтун» баштаар чери (даргазы эш Кошкарров) бодунун ажылын амды-чаа чедир экижидип шыдаваан, облүүском болгаш оон садыг килдизин шийтирлини күүселденин чогууру-биле организаастаарын болгаш контрольдарын хандыраан.

Эш Кошкарров болгаш садыг организаацияларынын еске-даа удуруткучулары ажылда четпестерин минир болгаш таагырактары бүүрүзүшкүнери бээр четпес деп чүвени билир херек. Четпестерин херек кырынга дүргөн болгаш шийтирли-биле узуткаар херек.

Областа улус өөредилгенин ажылынын байдалын эш Чимба тодаргай чугаалаан. Эрткен өөредилге чылында область 28057 өөреникчилерин 185 школалар ажилдап турган. Улус өөредилгенин дугайында айтырыгы чугаалажып шийтирлеп турган хирезинде облүүском шийтирлерин күүселдеинге контрольду организааставаан, школаларын ажылы дээш райүүскомнарның болгаш улус өөредилге органнарынн харысгалгазын бедиринге шийтирли хемчеглерин ап чорутуулан.

Школаларын ажылынга чугула рольду өөредилге чылынга чүгуур өйүндө бүгү тала-биле белеткенири ойнаар. Амгы үеде школалар чанында чылда херектелер оттулар чүүлдүн чүгле 30 хуузу дүжүртүнгөн болуп турар. Септелге ажылы чүгле чамдык школаларда чоруп турар. Чер-чер Советтеринин болгаш бистин бүгү хөй-нитинастын кичээнгейн школалары чаа өөредилге чылынга чедишкенин белеткээринче угландыры эи чугула.

Облүүском, райүүскомнар база улус өөредилгенин килдизин улуг назылыг чонун ортузунга бижики билбес болгаш биче билир чорукту узуткаарынын ажылына кичээнгейн кошкатканын эш Чимба демдеглээн. Удуг-Хем, Тожу, Бай-Тайга районнарда бижики билбестерин тодаргай данызы безин чок болуп турар. Бистер кыска хуусаанын дургу-

зунда билг чок чорукту узуткааш, Тываны билгилг область кылдыр хуулдулар ужурулуг бис.

Кадык камгалал органнарынн ажыл-чорудулгазында улуг четпестер эи шүшени-биле узуткатынып турар. Дыка хөй эмнелге черлеринде эмнелге-профилактиктиг ажылдар багай тургустунган.

Кадык камгалалынын талазы-биле ажылдарда улуг четпестерин туруп турарынын чыдаганы кадык камгалал органнарында болгаш эмнелге албан черлеринин коллективтеринде шүгүмчүлд болгаш бот-шүгүмчүлддин калбарбайн турары-биле тайылбырлатынар. Кадык камгалал органнарынн чамдык удуруткучулары шүгүмчүлддин шын эвес болгаш таарзынас көрүп турар.

Чер-чер Советтери эи ылангыя облүүском областа медицина албан черлеринин четкинин хөгжүдөр дугайында күрүне планын күүседир төлөөде, кадык камгалалынын шүгүмчүлд улуг четпестерин узуткаарыга боттуг ажылдары чорудары чугула.

Култура-чырыдышкын албан черлеринге удурутканы экижидеринин талазы-биле чер-чер Советтеринин мурнунда улуг сорулгалар туруп турар. Область Советинин III сессиязынын «Областын култура-чырыдышкын албан черлеринин ажылын экижидер хемчеглер дугайында» шийтирли чугаажоккэ күүседирин хандыра эи чугула.

Илеткелчи чер-чер Советтеринин организааст-массалыг ажылдарынын айтырылганын талазы-биле тодаргай чугаалаан. Облүүскомнун чорудуп турары организааст-массалыг ажылдарын денелди оон чегеп турар бедик негелдени ыракта чыдып каап турар.

Область Советинин күүскому сонгукулдарын мурнунга депутаттарын отчеттарын организаастаар талазы-биле боттуг ажылдарын чорутпайн турар. Область болгаш районнар Советтеринин депутаттарынын хөй кезин сонгулдалардан бээр бодунун сонгукулдарынын мурнунга чангысада отчет кылбаан болуп турар.

Область Советинин күүскомунда болгаш оон эргеледеринде ажылчы чоннарын билдиришкенин болгаш хомудалдарын бюрократтыг, эзу барымдаалап көөр чоруктарын фактылары турган. Хомудалдары болгаш билдиришкенин көрүп харылаар талазы-биле область килдизтеринде болгаш чамдык райүүскомнарда эи ылангыя Кызыл хоорүүскомунда улуг четпестер бар болуп турар.

Ажылчы чоннарын билдиришкенин болгаш хомудалдарын тодаргайлап көрүп, харылаарына шынгызы чурумну тургузары, бюрократтыг болгаш ажыл сандардыр чоруктарын буруулугларына шынгызы харысгалга хүдээри эи чугула — деп эш Чимба чугаалаан. Кол кичээнгейн сонгукулдарын чагыларын күүседиринче салырынга болгаш ажылчы чоннарын бүгү-ле шүгүмчүлддерин болгаш саналдарын боттандырынычче угландыра ужурулуг. Кадрлар-биле ажылды үнденин-биле экижидер, шийтир күүселденин үргүзүч хынап турар, массаны ортузунга дириг организаакы ажылды күштөдирер, большевикчи шүгүмчүлдди болгаш бот-шүгүмчүлдди калбартын непердир херек.

Бистин областын чер-чер Советтери боттарынын ажылында четпестерин шийтирли-биле узуткааш, ажыл-агый, культура тургузуушкунунуң бүгү адырларына удуруттулганы бедик денелче көдүрүп, ажылчы чоннарын бүгү күжүн улуг баштык чоруткан чагаага алган социалисттик хүдээлгерлини чедишкенин боттандырынычче, большевик партиянын болгаш Совет чазактыг бистин областын мурнунга салып турар сорулгаларын күүседиринче организаастаары болур.

Буруулугларны харысгалгаже

Ажылчы чонну коммуналдыг чуртталга бажынары-биле хандыра сорулга-биле 1951 чылдын ноябрь айда Чөөн-Хемчик районун төчү Чадаана хоорайга септелге болгаш тудугнун бөлүүн тургускан, эи сорулгазы болза, септелгелерни кылыры болгаш чаа тудугларны тургузары болур.

1951 чылдын сентябрь айдан 1952 чылдын мартка чедир үенин иштинде ол бөлүктү Чистаков деп кижи баштап турган. Ол кижи горкомхоз удуруткучулары-биле хоорай Советинин, база райсаң килдизинин контроль чок чөгөчүг байдалын ажылдап алгаш хөрөнгенин бодунга болгаш бодунун чоок кижилеринге шингээлип туруп берген. Септелге болгаш тудугнун ол бөлү күүседир ажылынын талазы-биле кандыг-даа керээлерин чарбайн турар. Ол бөлүктүн күүседип кылган ажылы хөлчөк аар өртөктик болуп турган.

Септелге бөлүү район эмнелгезинге, школаларга болгаш интернаттарга «кылган ажылдары» горкомхозтун инспектору эш Покровский бодунга биле барык хүлээп ап турган, а ажылды кылдырткан организаацияларын төлээлекчилери хүлээп алышкынарга киришпейн турганнар, чүге дээрге, херек кырында кандыг-даа ажыл кылдырмаан болгаш ындаг болуп турганы ол. Септелге бөлүүнүн начальники боттарынын өнүктүрү-биле кады хоозун нарядтары бижип үндүрүлө турган, а оон акшазы Чистаков болгаш оон өнүктүрүни карманнарычче кирип-ле турган. Санажылга ведомостарында көрөгө, ол черге ажилдап-даа көрбээн кижилер, өскөөр чугаалаарга, даап бижип каан ажылчылар акшаны апаргылаан болуп турар. Ол ведомостта горкомхоз начальниги-даа, кол бухгалтер-даа ат салбаан болуп турар. Элээн хөй ажылы карманнапкан Чистаков ис чок чиде берген.

Саң-хөө чурумун үргүлдү хажыдып келгенин харазы-биле септелге бөлүүнүн улуска тарадып берилкен өрөзи 21760 рубль, бээр өрөзи 13692 рубль чедип турар.

Септелге бөлүүндө байдал ол хире турда хоорай Советинин даргазы эш Гарин болгаш райсаң килдизин кандыг-даа хемчег албааны окта буруу. Күрүнеин акша-хөрөнгенин билдирмес кижилерге үргелдип, өй-шаанда хемчег албаан ужурунда хоорай Советинин болгаш районун саң органнарынн ажылдакчылары оларга ошаашкан бурууну хүдээрлер.

М. ПЕТРИК.

Алды харлыг тудуглар

Большевик партия, Совет чазак кадык камгалалынын херээнге хөй акша-хөрөнгени үндүрүп турбужа, ону чамдык черлер чок ажылдавып турар чүүл бар. Бо дугайында Сүт-Хөл районун Хөр-Тайга сумузу мындаг чижекти көргүзүп турар: алды чыл мурнунда, 1946 чылда ол сумуга кижи эмнелгенин тудуун эгелээ турган. Ол-ла чылын сумуда мал эмнелгенин тудуун база эгелээ.

Ам 6 чыл эрттип турда, ол тудугларын сонгалары, крышазы чок, иштики, даштыкы дерилгелер кылдырмаан. Сумуда кижи эмнелгенин, малдын эмнелге пунктуларынын тудуп турар байдалы чонун караанга илден, арыг-шев-эри четпес, чыныг негелдени хандырып шыдавайн турар.

Бо 6 харлыг тудуглар ажылдап кирбейн тургаш-ла куураарып, элөп турар аларган. Районда кадык камгалал болгаш көдээ ажыл-агый килдизтеринден дарый хемчег алыры негетинин турар.

С. ТЫКЫ.

Бежен алды беден бежен алды кулун

Кызылдың көдээ районунун «Чер-би» колхозунун 1945 чылдан бээр чыгы мал ажылынга мергежип, ажилдап келген дуржугалыг чыгычызы эш Чудок-оол бо чылын база улуг чедишкенин болуп турар.

Ол 7 чылдык иштинде колхозтун чыгы малын онча-менди кадарып, кулуннаан белерин оолдарын төрөөн колхозунга бүрүн өстүрүп берип келген. Ол бодунуң дузалакчызы эш Онгар-оолду мергежилдиг чыгычы кылдыр өөредип алган. Олар эрткен чылын 42 беден 42 кулуну колхозунга азырап берген, бо 1952 чылда 38 беден 38 кулун алып планын тургаш, оон кырынга 18 анык беден 18 кулуну ап, шуппу 56 беден 56 кулуну бүрүн камгалап алганнар.

М. ЧЫДЫН.

